

FILOZOFIJA

Ispitni katalog
za državnu maturu
u školskoj godini 2023./2024.

Nacionalni centar
za vanjsko vrednovanje
obrazovanja

ISPITNI KATALOG ZA **DRŽAVNU Maturu** U ŠKOLSKOJ GODINI 2023./2024.
FILOZOFIJA

Nacionalni centar
za vanjsko vrednovanje
obrazovanja

SADRŽAJ

UVOD	5
1. PODRUČJA ISPITIVANJA	6
2. OBRAZOVNI ISHODI	7
2.1. OBRAZOVNI ISHODI PODRUČJA POSTOJANJE I SVIJET	7
2.2. OBRAZOVNI ISHODI PODRUČJA SPOZNAJA I ZNANJE	9
2.3. OBRAZOVNI ISHODI PODRUČJA DJELOVANJE I ORIJENTACIJA	10
2.4. OBRAZOVNI ISHODI PODRUČJA DRUŠTVO I POLITIKA	12
3. STRUKTURA ISPITA	14
4. TEHNIČKI OPIS ISPITA	16
4.1. TRAJANJE ISPITA	16
4.2. IZGLED ISPITA I NAČIN RJEŠAVANJA	16
4.3. PRIBOR	16
5. OPIS BODOVANJA	17
5.1. OPIS BODOVANJA PRVE ISPITNE CJELINE	17
5.2. OPIS BODOVANJA DRUGE ISPITNE CJELINE	18
6. PRIMJERI ZADATAKA	20
6.1. PRIMJER ZADATKA VIŠESTRUKOGA IZBORA	20
6.2. PRIMJER ZADATKA POVEZIVANJA	21
6.3. PRIMJER ZADATKA KRATKOGA ODGOVORA	22
6.4. PRIMJER ZADATKA PRODUŽENOGA ODGOVORA	23
6.5. PRIMJER ZADATKA ESEJSKOGA TIPA	24
7. PRIPREMA ZA ISPIT	26

Napomena:

Ispitni materijali iz Filozofije pisani su prema Hrvatskome pravopisu Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje (<http://www.ihj.hr>, 2013.).
U obrazovnim ishodima preuzetim iz kurikuluma napravljene su jezične korekcije sukladno normi hrvatskoga standardnog jezika.

UVOD

Filozofija je izborni predmet državne mature.

Ispitni katalog za državnu maturu iz Filozofije temeljni je dokument ispita u kojemu su navedeni i objašnjeni sadržaji, kriteriji te načini ispitivanja i vrednovanja znanja u školskoj godini 2023./2024. Usklađen je s odobrenim kurikulumom za Filozofiju za gimnazije u Republici Hrvatskoj.¹

Sadrži sedam poglavlja:

1. Područja ispitivanja
2. Obrazovni ishodi
3. Struktura ispita
4. Tehnički opis ispita
5. Opis bodovanja
6. Primjeri zadataka
7. Priprema za ispit.

U prvome i drugome poglavlju navedeno je što se u ispitu ispituje. U prvome poglavlju navedena su područja ispitivanja, a u drugome ključna znanja i vještine koje pristupnik² treba usvojiti.

U trećemu, četvrtome i petome poglavlju opisani su način ispitivanja, struktura i oblik ispita, vrste zadataka te način rješavanja i vrednovanja zadataka i ispitnih cjelina.

U šestome poglavlju navedeni su primjeri zadataka s detaljnim objašnjenjem, a u sedmome poglavlju objašnjeno je na koji se način treba pripremiti za ispit.

¹ NN, br. 7/19, 158 (22. 1. 2019.), Odluka o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Filozofija za gimnazije u Republici Hrvatskoj

² Termin „pristupnik” u ispitnome katalogu podrazumijeva rodnu razliku te se odnosi i na pristupnice i na pristupnike.

1. PODRUČJA ISPITIVANJA

Ispitom državne mature iz Filozofije provjerava se pristupnikovo poznavanje i razumijevanje gradiva iz obvezatnih područja ispitivanja (*Domene* u kurikulumu) i jednoga izbornog područja ispitivanja propisanoga kurikulumom za tekuću školsku godinu. Cilj je ispita državne mature iz Filozofije utvrditi razine sposobnosti reflektivnoga, kritičkoga i sustavnoga mišljenja te razumijevanja, uspoređivanja i prosuđivanja različitih filozofskih pojmova, teorija, disciplina i autora. Također, cilj je uz pomoć eseja utvrditi razinu sposobnosti analize, tumačenja i komparacije filozofskih i drugih tekstova, ali i iznošenja valjane argumentacije i protuargumentacije te koherentnoga izražavanja.

Obvezatna područja ispitivanja u ispitu državne mature iz Filozofije su:

- *Postojanje i svijet*
- *Spoznaja i znanje*
- *Djelovanje i orijentacija.*

Izborna područja ispitivanja propisana kurikulumom iz Filozofije su:

- *Društvo i politika*
- *Stvaralaštvo i umjetnost*
- *Znanost i objašnjenje*
- *Um i tijelo*
- *Jezik i značenje.*

Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja donijet će odluku koja će se od izbornih područja ispitivati u ispitu državne mature iz Filozofije.

U ispitu državne mature iz Filozofije u školskoj godini 2023./2024. ispitivat će se izborno područje *Društvo i politika*.

2. OBRAZOVNI ISHODI

U ovome su poglavlju za svako područje ispitivanja navedeni obrazovni ishodi odnosno konkretni opisi onoga što pristupnik mora znati i razumjeti da bi ostvario željeni rezultat u ispitju državne mature iz Filozofije.

2.1. OBRAZOVNI ISHODI PODRUČJA POSTOJANJE I SVIJET

Unutar područja *Postojanje i svijet* definirani su obrazovni ishodi iz predmetnoga kurikuluma iz Filozofije koji su razrađeni u tablici 1.

Tablica 1. Razrada obrazovnih ishoda područja Postojanje i svijet

1. PODRUČJE POSTOJANJE I SVIJET		
OBRAZOVNI ISHODI IZ KURIKULUMA	RAZRADA OBRAZOVNIH ISHODA	SADRŽAJI ZA OSTVARENJE OBRAZOVNIH ISHODA
1.1. Pristupnik se koristi pojmovima relevantnim u raspravi o postojanju i svijetu. (SŠ FIL. 1.1.)	1.1.1. Pristupnik prepoznaje i određuje temeljne filozofske pojmove relevantne u raspravi o postojanju i svijetu.	<p>Pojmovi</p> <ul style="list-style-type: none"> svijet, biće, bit, bitak, idealno i materijalno, kretanje i mirovanje, mogućnost i zbiljnost, dijalektika, svrha, vrijeme i prostor, ideja, supstancija, Aristotelove kategorije, Aristotelovi uzroci, imanentno i transcendentno, kauzalitet, nužnost, slučaj, opće i pojedinačno: problem univerzalija, sloboda, čovjek, bog – dokazi božjega postojanja, priroda, volja <p>Autori</p> <ul style="list-style-type: none"> predsokratovci, Platon, Aristotel, Descartes, Spinoza, Bošković, Hegel, Schopenhauer, Nietzsche, Heidegger
	1.1.2. Pristupnik definira temeljne filozofske pojmove relevantne u raspravi o postojanju i svijetu.	
	1.1.3. Pristupnik navodi temeljne filozofske pojmove relevantne u raspravi o postojanju i svijetu.	
	1.1.4. Pristupnik povezuje temeljne filozofske pojmove relevantne u raspravi o postojanju i svijetu.	
1.2. Pristupnik opisuje i objašnjava pojedine misaone sustave koji nastoje dati odgovore na pitanja o postojanju i svijetu. (SŠ FIL. 1.2.)	1.2.1. Pristupnik tumači pojedine misaone sustave koji nastoje dati odgovore na pitanja o postojanju i svijetu.	<p>Metafizičke pozicije</p> <ul style="list-style-type: none"> idealizam, materijalizam, monizam, dualizam, pluralizam, panteizam, determinizam, teleologija, panlogizam, kritika metafizike <p>Autori</p> <ul style="list-style-type: none"> predsokratovci, Platon, Aristotel, Descartes, Spinoza, Bošković, Hegel, Schopenhauer, Nietzsche, Heidegger

1. PODRUČJE POSTOJANJE I SVIJET		
OBRAZOVNI ISHODI IZ KURIKULUMA	RAZRADA OBRAZOVNIH ISHODA	SADRŽAJI ZA OSTVARENJE OBRAZOVNIH ISHODA
1.2. Pristupnik opisuje i objašnjava pojedine misaone sustave koji nastoje dati odgovore na pitanja o postojanju i svijetu. (SŠ FIL. 1.2.)	1.2.2. Pristupnik razlikuje različite misaone sustave koji nastoje dati odgovore na pitanja o postojanju i svijetu.	
	1.2.3. Pristupnik klasificira različite misaone sustave koji nastoje dati odgovore na pitanja o postojanju i svijetu.	
	1.2.4. Pristupnik povezuje i uspoređuje različite misaone sustave koji nastoje dati odgovore na pitanja o postojanju i svijetu.	
1.3. Pristupnik analizira probleme u svijetu povezane s metafizikom i sagledava mogućnosti njihova rješavanja koristeći se filozofskom analizom i argumentacijom. (SŠ FIL.1.3.)	1.3.1. Pristupnik raščlanjuje različite filozofske teorije/pristupe.	Autori <ul style="list-style-type: none"> ♦ predsokratovci, Platon, Aristotel, Descartes, Bošković, Hegel, Schopenhauer, Nietzsche, Heidegger
	1.3.2. Pristupnik sučeljava i suprotstavlja različite filozofske teorije/pristupe.	
	1.3.3. Pristupnik kritički vrednuje različite filozofske teorije/pristupe.	
	1.3.4. Pristupnik argumentirano obrazlaže različite filozofske teorije/pristupe.	
	1.3.5. Pristupnik nudi rješenja problema iz očista različitih filozofskih teorija/pristupa.	

2.2. OBRAZOVNI ISHODI PODRUČJA SPOZNAJA I ZNANJE

Unutar područja *Spoznanja i znanje* definirani su obrazovni ishodi iz predmetnoga kurikula iz Filozofije koji su razrađeni u tablici 2.

Tablica 2. Razrada obrazovnih ishoda područja Spoznanja i znanje

2. PODRUČJE SPOZNAJA I ZNANJE		
OBRAZOVNI ISHODI IZ KURIKULUMA	RAZRADA OBRAZOVNIH ISHODA	SADRŽAJI ZA OSTVARENJE OBRAZOVNIH ISHODA
2.1. Pristupnik se koristi pojmovima relevantnim u raspravi o problemu spoznaje i znanja. (SŠ FIL.2.1.)	2.1.1. Pristupnik tumači pojedine misaone sustave koji nastoje dati odgovore na pitanja o problemu spoznaje i znanja.	<p>Pojmovi</p> <ul style="list-style-type: none"> subjekt – objekt, spoznanja, osjetilnost i razum, intuicija, istina, opravdanje, dokaz, vjerovanje – znanje (kao pojmovni par), subjektivno – intersubjektivno – objektivno, znanost, a priori, a posteriori, načelo uzročnosti, primarne i sekundarne kvalitete, analitički i sintetički sudovi <p>Autori</p> <ul style="list-style-type: none"> predsokratovci, skeptička škola, Platon, Aristotel, Descartes, Locke, Leibniz, Berkeley, Hume, Kant, Hegel, Popper
	2.1.2. Pristupnik razlikuje različite misaone sustave koji nastoje dati odgovore na pitanja o spoznaji i znanju.	
2.2. Pristupnik opisuje i objašnjava pojedine misaone sustave koji nastoje dati odgovore na pitanja o spoznaji i znanju. (SŠ FIL.2.2.)	2.2.1. Pristupnik tumači pojedine misaone sustave koji nastoje dati odgovore na pitanja o spoznaji i znanju.	<p>Teorije istine i misaoni sustavi</p> <ul style="list-style-type: none"> skepticizam, epistemologija, solipsizam, empirizam, racionalizam, kriticizam, pozitivizam, teorije epistemičkog opravdanja: fundacionizam i koherentizam, teorije istine: adekvacijska, koherencijska, pragmatička <p>Autori</p> <ul style="list-style-type: none"> predsokratovci, skeptička škola, Platon, Aristotel, Descartes, Locke, Leibniz, Berkeley, Hume, Kant, Hegel, Popper
	2.2.2. Pristupnik razlikuje različite misaone sustave koji nastoje dati odgovore na pitanja o spoznaji i znanju.	
	2.2.3. Pristupnik klasificira različite misaone sustave koji nastoje dati odgovore na pitanja o spoznaji i znanju.	
	2.2.4. Pristupnik povezuje i uspoređuje različite misaone sustave koji nastoje dati odgovore na pitanja o spoznaji i znanju.	

2. PODRUČJE SPOZNAJA I ZNANJE		
OBRAZOVNI ISHODI IZ KURIKULUMA	RAZRADA OBRAZOVNIH ISHODA	SADRŽAJI ZA OSTVARENJE OBRAZOVNIH ISHODA
2.3. Pristupnik analizira probleme u svijetu povezane s teorijom spoznaje i sagledava mogućnosti njihova rješavanja koristeći se filozofskom analizom i argumentacijom. (SŠ FIL.2.3.)	2.3.1. Pristupnik raščlanjuje različite filozofske teorije/pristupe.	Autori <ul style="list-style-type: none"> ♦ predsokratovci, skeptička škola, Platon, Aristotel, Descartes, Locke, Leibniz, Berkeley, Hume, Kant, Hegel, Popper
	2.3.2. Pristupnik sučeljava i suprotstavlja različite filozofske teorije/pristupe.	
	2.3.3. Pristupnik kritički vrednuje različite filozofske teorije/pristupe.	
	2.3.4. Pristupnik argumentirano obrazlaže različite filozofske teorije/pristupe.	
	2.3.5. Pristupnik nudi rješenja problema iz očista različitih filozofskih teorija/pristupa.	

2.3. OBRAZOVNI ISHODI PODRUČJA DJELOVANJE I ORIJENTACIJA

Unutar područja *Djelovanje i orijentacija* definirani su obrazovni ishodi iz predmetnoga kurikuluma iz Filozofije koji su razrađeni u tablici 3.

Tablica 3. Razrada obrazovnih ishoda područja Djelovanje i orijentacija

3. PODRUČJE DJELOVANJE I ORIJENTACIJA		
OBRAZOVNI ISHODI IZ KURIKULUMA	RAZRADA OBRAZOVNIH ISHODA	SADRŽAJI ZA OSTVARENJE OBRAZOVNIH ISHODA
3.1. Pristupnik se koristi pojmovima relevantnim u raspravi o dobrom karakteru i djelovanju. (SŠ FIL.3.1.)	3.1.1. Pristupnik prepoznaje temeljne filozofske pojmove relevantne u raspravi o djelovanju i orijentaciji.	Pojmovi <ul style="list-style-type: none"> ♦ sloboda, volja, vrijednosti, djelovanje, savjest, odgovornost, razboritost, moral, etika, dobro, užitek, vrlina (krepost), sreća (blaženstvo), dužnosti, korist, ljudska narav, pravednost, egoizam – altruizam, etički relativizam, etički univerzalizam, subjektivna načela djelovanja (maksime), hipotetički imperativ, kategorički imperativ, autonomija Autori <ul style="list-style-type: none"> ♦ Sokrat, Platon, Aristotel, helenističke škole, Rousseau, Kant, Bentham, Mill, Nietzsche, Rawls
	3.1.2. Pristupnik određuje temeljne filozofske pojmove relevantne u raspravi o djelovanju i orijentaciji.	
	3.1.3. Pristupnik definira temeljne filozofske pojmove relevantne u raspravi o djelovanju i orijentaciji.	
	3.1.4. Pristupnik navodi temeljne filozofske pojmove relevantne u raspravi o djelovanju i orijentaciji.	
	3.1.5. Pristupnik povezuje temeljne filozofske pojmove relevantne u raspravi o djelovanju i orijentaciji.	

3. PODRUČJE DJELOVANJE I ORIJENTACIJA		
OBRAZOVNI ISHODI IZ KURIKULUMA	RAZRADA OBRAZOVNIH ISHODA	SADRŽAJI ZA OSTVARENJE OBRAZOVNIH ISHODA
3.2. Pristupnik opisuje i objašnjava pojedine misaone sustave koji nastoje dati odgovore na pitanje o dobrome karakteru i djelovanju. (SŠ FIL.3.2.)	3.2.1. Pristupnik tumači pojedine misaone sustave koji nastoje dati odgovore na pitanja o dobrome karakteru i djelovanju.	Misaoni sustavi <ul style="list-style-type: none"> normativna etika, metaetika, primijenjena etika; normativne etike: aretaička etika ili etika vrlina, konzekvencionalistička etika (utilitarizam), deontološka etika, diskurzivna etika; etički intelektualizam, eudajmonizam, hedonizam, heteronomne etike, autonomne etike. Autori <ul style="list-style-type: none"> Sokrat, Platon, Aristotel, helenističke škole, Rousseau, Kant, Bentham, Mill, Nietzsche, Rawls
	3.2.2. Pristupnik razlikuje različite misaone sustave koji nastoje dati odgovore na pitanja o dobrome karakteru i djelovanju.	
	3.2.3. Pristupnik klasificira različite misaone sustave koji nastoje dati odgovore na pitanja o dobrome karakteru i djelovanju.	
	3.2.4. Pristupnik povezuje i uspoređuje različite misaone sustave koji nastoje dati odgovore na pitanja o dobrome karakteru i djelovanju.	
3.3. Pristupnik analizira probleme u svijetu povezane s etikom i sagledava mogućnosti njihova rješavanja koristeći se filozofskom analizom i argumentacijom. (SŠ FIL.3.3.)	3.3.1. Pristupnik raščlanjuje različite filozofske teorije/pristupe.	Autori <ul style="list-style-type: none"> Sokrat, Platon, Aristotel, helenističke škole, Rousseau, Kant, Bentham, Mill, Nietzsche, Rawls
	3.3.2. Pristupnik sučeljava i suprotstavlja različite filozofske teorije/pristupe.	
	3.3.3. Pristupnik kritički vrednuje različite filozofske teorije/pristupe.	
	3.3.4. Pristupnik argumentirano obrazlaže različite filozofske teorije/pristupe.	
	3.3.5. Pristupnik nudi rješenja problema iz očišta različitih filozofskih teorija/pristupa.	

2.4. OBRAZOVNI ISHODI PODRUČJA DRUŠTVO I POLITIKA

Unutar područja *Društvo i politika* definirani su obrazovni ishodi iz predmetnoga kurikuluma iz Filozofije koji su razrađeni u tablici 4.

Tablica 4. Razrada obrazovnih ishoda područja Društvo i politika

4. PODRUČJE DRUŠTVO I POLITIKA		
OBRAZOVNI ISHODI IZ KURIKULUMA	RAZRADA OBRAZOVNIH ISHODA	SADRŽAJI ZA OSTVARENJE OBRAZOVNIH ISHODA
4.1. Pristupnik se koristi pojmovima relevantnim u raspravi o društvu primjerenome čovjeku. (SŠ FIL.4.1.)	4.1.1. Pristupnik prepoznaje temeljne filozofske pojmove relevantne u raspravi o društvu primjerenome čovjeku.	<p>Pojmovi</p> <ul style="list-style-type: none"> pojedinaac, društvo, politička zajednica, sloboda, jednakost, solidarnost, pravednost, ljudska prava, tolerancija, teorije društvenog ugovora, država, legalnost, legitimnost, vladavina prava, moć i vlast, ekonomija, feminizam, patriotizam, kozmopolitizam, demokracija i druge vrste političkih poredaka <p>Autori</p> <ul style="list-style-type: none"> Platon, Aristotel, Machiavelli, Hobbes, Locke, Rousseau, Marx, Arendt, Rawls
	4.1.2. Pristupnik određuje temeljne filozofske pojmove relevantne u raspravi o društvu primjerenome čovjeku.	
	4.1.3. Pristupnik definira temeljne filozofske pojmove relevantne u raspravi o društvu primjerenome čovjeku.	
	4.1.4. Pristupnik navodi temeljne filozofske pojmove relevantne u raspravi o društvu primjerenome čovjeku.	
	4.1.5. Pristupnik povezuje temeljne filozofske pojmove relevantne u raspravi o društvu primjerenome čovjeku.	
4.2. Pristupnik opisuje i objašnjava pojedine misaone sustave koji nastoje dati odgovore na pitanja o društvu primjerenome čovjeku. (SŠ FIL.4.2.)	4.2.1. Pristupnik tumači pojedine misaone sustave koji nastoje dati odgovore na pitanja o društvu primjerenome čovjeku.	<p>Filozofske pozicije</p> <ul style="list-style-type: none"> filozofsko politička i socijalna stajališta: anarhizam, liberalizam, socijalizam, konzervativizam, liberalno demokratsko stajalište <p>Autori</p> <ul style="list-style-type: none"> Platon, Aristotel, Machiavelli, Hobbes, Locke, Rousseau, Marx, Arendt, Rawls
	4.2.2. Pristupnik razlikuje različite misaone sustave koji nastoje dati odgovore na pitanja o društvu primjerenome čovjeku.	
	4.2.3. Pristupnik klasificira različite misaone sustave koji nastoje dati odgovore na pitanja o društvu primjerenome čovjeku.	
	4.2.4. Pristupnik povezuje i uspoređuje različite misaone sustave koji nastoje dati odgovore na pitanja o društvu primjerenome čovjeku.	

4. PODRUČJE DRUŠTVO I POLITIKA		
OBRAZOVNI ISHODI IZ KURIKULUMA	RAZRADA OBRAZOVNIH ISHODA	SADRŽAJI ZA OSTVARENJE OBRAZOVNIH ISHODA
4.3. Pristupnik analizira probleme u svijetu povezane s filozofijom društva, politike i prava i sagledava mogućnosti njihova rješavanja koristeći se filozofskom analizom i argumentacijom. (SŠ FIL.4.3.)	4.3.1. Pristupnik raščlanjuje različite filozofske teorije/pristupe.	Autori <ul style="list-style-type: none"> ◆ Platon, Aristotel, Machiavelli, Hobbes, Locke, Rousseau, Marx, Arendt, Rawls
	4.3.2. Pristupnik sučeljava i suprotstavlja različite filozofske teorije/pristupe.	
	4.3.3. Pristupnik kritički vrednuje različite filozofske teorije/pristupe.	
	4.3.4. Pristupnik argumentirano obrazlaže različite filozofske teorije/pristupe.	
	4.3.5. Pristupnik nudi rješenja problema iz gledišta različitih filozofskih teorija/pristupa.	

3. STRUKTURA ISPITA

Ispit državne mature iz Filozofije sastoji se od dviju ispitnih cjelina i sadrži **ukupno 21 zadatak**.

U prvoj ispitnoj cjelini (zadatci višestrukoga odgovora, zadatci povezivanja, zadatci kratkoga odgovora i zadatci produženoga odgovora) utvrđuju se razine sposobnosti refleksivnoga, kritičkoga i sustavnoga mišljenja te razumijevanja, uspoređivanja i prosuđivanja različitih filozofskih pojmova, teorija, disciplina i autora unutar obvezatnih područja ispitivanja (*Postojanje i svijet, Spoznaja i znanje te Djelovanje i orijentacija*) i jednoga izbornog područja ispitivanja.

U ispitu državne mature iz Filozofije u školskoj godini 2023./2024. ispitivat će se izborno područje *Društvo i politika*.

U drugoj ispitnoj cjelini (zadatak esejskoga tipa) utvrđuje se razina sposobnosti analize, tumačenja i komparacije filozofskih i drugih tekstova, ali i iznošenja valjane argumentacije i protuargumentacije te koherentnoga izražavanja.

Prva ispitna cjelina sadrži **20 zadataka** i donosi **ukupno 30 bodova**.

U tablici 5. prikazana je struktura prve ispitne cjeline.

Tablica 5. Struktura prve ispitne cjeline

PODRUČJA ISPITIVANJA	ZADATCI VIŠESTRUKOGA IZBORA	ZADATCI POVEZIVANJA	ZADATCI KRATKOGA ODGOVORA	ZADATCI PRODUŽENOGA ODGOVORA	UKUPNO
Postojanje i svijet					5
Spoznaja i znanje	10	2	6	2	5
Djelovanje i orijentacija					5
Društvo i politika					5
UKUPNO ZADATAKA	10	2	6	2	20

U tablici 6. nalazi se prijedlog strukture ispita državne mature iz Filozofije za školsku godinu 2023./2024. prema tablici 5.

Tablica 6. Prijedlog strukture ispita za školsku godinu 2023./2024.

PODRUČJA ISPITIVANJA	ZADATCI VIŠESTRUKOGA IZBORA	ZADATCI POVEZIVANJA	ZADATCI KRATKOGA ODGOVORA	ZADATCI PRODUŽENOGA ODGOVORA	UKUPNO
Postojanje i svijet	2	1	2	/	5
Spoznaja i znanje	2	1	2	/	5
Djelovanje i orijentacija	3	/	1	1	5
Društvo i politika	3	/	1	1	5
UKUPNO ZADATAKA	10	2	6	2	20

Druga ispitna cjelina sastoji se od zadatka esejskoga tipa i donosi ukupno **44 boda**.

U drugoj ispitnoj cjelini pristupnici trebaju sastaviti esej na temelju ponuđenoga teksta ili tekstova.

U esejskom zadatku mogu biti odlomci iz filozofijske ili nefilozofijske literature (književni, novinski, tekstovi s interneta ili sl.).

Tekstovi su popraćeni smjernicama za pisanje eseja.

U tablici 7. prikazana je struktura druge ispitne cjeline.

Tablica 7. Struktura druge ispitne cjeline

VRSTA ZADATAKA	BROJ ZADATAKA	BROJ BODOVA
Zadatak esejskoga tipa	1	44

4. TEHNIČKI OPIS ISPITA

Tehnički opis ispita podrazumijeva trajanje ispita, izgled i način rješavanja ispita te pribor za rješavanje ispita.

4.1. TRAJANJE ISPITA

Ispit državne mature iz Filozofije traje **150** minuta bez stanke.

Pristupnik može samostalno rasporediti vrijeme rješavanja prvoga i drugoga dijela ispita.

Vremenik provedbe bit će objavljen na mrežnoj stranici Nacionalnoga centra za vanjsko vrednovanje obrazovanja (www.ncvvo.hr).

4.2. IZGLED ISPITA I NAČIN RJEŠAVANJA

Pristupnik dobiva sigurnosnu vrećicu u kojoj su dvije ispitne knjižice, list za koncept, list za odgovore i dva lista za ocjenjivače.

Važno je pažljivo pročitati tekst općih uputa i tekst uputa za rješavanje zadataka i označavanje točnih odgovora.

Uz svaku vrstu zadataka priložena je uputa za rješavanje. Važno je pažljivo pročitati te upute jer je u njima naznačen i način označavanja točnih odgovora.

U zadatcima zatvorenoga tipa (zadatci višestrukoga izbora i zadatci povezivanja) pristupnik mora označiti točne odgovore znakom X na listu za odgovore. Ako pristupnik označi više od jednoga odgovora, zadatak će se bodovati s 0 (nula) bodova bez obzira na to što je među označenima i točan odgovor.

U zadatcima otvorenoga tipa (zadatci kratkoga i produženoga odgovora) pristupnik mora odgovoriti kratkim odgovorom s jednom riječi, nekoliko riječi ili jednostavnom rečenicom (zadatci kratkoga odgovora) ili odgovoriti s nekoliko rečenica na za to predviđeno mjesto u ispitnoj knjižici (zadatci produženoga odgovora). Ako pristupnik pogriješi, treba precrtati netočan odgovor, staviti ga u zagradu, napisati točan odgovor i staviti paraf (isključivo skraćeni potpis, a ne puno ime i prezime) pokraj točnoga odgovora.

Pri pisanju eseja pristupnici mogu upotrebljavati list za koncept, ali na kraju moraju svoj esej čitko prepisati na list za čistopis.

4.3. PRIBOR

Tijekom pisanja ispita dopušteno je upotrebljavati isključivo kemijsku olovku kojom se piše plavom ili crnom bojom.

5. OPIS BODOVANJA

Pristupnik u ispitu može ostvariti **74** boda.

5.1. OPIS BODOVANJA PRVE ISPITNE CJELINE

U tablici 8. prikazan je opis bodovanja za svaku vrstu zadataka.

Tablica 8. Opis bodovanja prema vrsti zadataka

VRSTA ZADATAKA	MODEL BODOVANJA
Zadatak višestrukoga izbora	0 bodova – netočan odgovor, odgovor nije označen ili je označeno više odgovora 1 bod – točan odgovor
Zadatak povezivanja	0 bodova – netočan odgovor, odgovor nije označen ili je označeno više odgovora 1 bod – jedan točan odgovor 2 boda – dva točna odgovora 3 boda – tri točna odgovora 4 boda – svi točni odgovori
Zadatak kratkoga odgovora	0 bodova – netočan odgovor ili odgovor nije naveden 1 bod – točan odgovor
Zadatak produženoga odgovora	Za svaku česticu zadatka pristupnik dobiva: 0 bodova – nema odgovora ili odgovor ne zadovoljava niti jedan od prethodno navedenih kriterija 1 bod – ako odgovor zadovoljava zadatak, tj. odgovara na ono što se traži te je logično strukturiran i sadržajan

Uspješnim rješavanjem prve ispitne cjeline pristupnik može ostvariti maksimalno **30** bodova.

U tablici 9. prikazan je najveći broj bodova koje pristupnik može ostvariti prema području ispitivanja s obzirom na broj i vrstu zadataka u prvoj ispitnoj cjelini.

Tablica 9. Opis bodovanja prve ispitne cjeline

PODRUČJA ISPITIVANJA	ZADATCI VIŠESTRUKOGA IZBORA	ZADATCI POVEZIVANJA	ZADATCI KRATKOGA ODGOVORA	ZADATCI PRODUŽENOGA ODGOVORA	UKUPNO
Postojanje i svijet	10	8	6	6	30
Spoznaja i znanje					
Djelovanje i orijentacija					
Društvo i politika					

5.2. OPIS BODOVANJA DRUGE ISPITNE CJELINE

Uspješno napisan esej u drugoj ispitnoj cjelini donosi ukupno **44** boda.

Eseje vrednuju osposobljeni ocjenjivači prema jedinstvenoj ljestvici za procjenu.

U svakome eseju vrednuje se:

- primjerena upotreba pojmova
- argumentacija
- primjerenost primjera i navoda
- kompozicija (postavljanje problema, razrada problema, zaključak).

U tablici 10. prikazana je općenita ljestvica za vrednovanje eseja.

Tablica 10. Ljestvica za vrednovanje eseja

PRIMJERENA UPOTREBA POJMOVA (RAZUMIJEVANJE 6 KLJUČNIH POJMOVA)	
Svaki se pojam boduje zasebno prema priloženoj ljestvici.	
Pristupnik ne određuje tražene pojmove.	0 BODOVA
Pristupnik određuje traženi pojam, ali ga ne pojašnjava ili je pojašnjenje pogrešno.	1 BOD
Pristupnik određuje traženi pojam, pojašnjava ga, ali je pojašnjenje nepotpuno, tj. djelomično.	2 BODA
Pristupnik određuje traženi pojam, pojašnjava ga i upotrebljava u eseju na primjeren način.	3 BODA
ARGUMENTACIJA (RAZRADA 5 POSTAVLJENIH PROBLEMA)	
Svaki se čimbenik argumentacije boduje zasebno prema priloženoj ljestvici.	
Pristupnik u eseju uopće ne objašnjava zadane probleme.	0 BODOVA
Pristupnik u eseju nudi objašnjenje problema, ali ga ne pojašnjava ili je pojašnjenje djelomično pogrešno.	1 BOD
Pristupnik u eseju pojašnjava problem svojim riječima na način da se u njegovu objašnjenju ne može pronaći ništa što bi upućivalo na pogrešno razumijevanje problema, no objašnjenje ostaje na razini zadanih tekstova djelomičnim ponavljanjem pojedinih navoda.	2 BODA
Pristupnik u eseju sustavno razrađuje problem argumentima koji prelaze okvire samih tekstova.	3 BODA
PRIMJERENOST PRIMJERA I NAVODA (OCJENJUJE SE U CJELINI)	
Primjera ili navoda u eseju nema ili su irelevantni za zadanu temu ili pogrešni.	0 BODOVA
Primjeri ili navodi djelomično potkrepljuju argumentaciju.	1 BOD
Primjeri ili navodi primjerenom potkrepljuju argumentaciju.	2 BODA
KOMPOZICIJA (POSTAVLJANJE PROBLEMA, RAZRADA PROBLEMA, ZAKLJUČAK)	
Svaki se element kompozicije boduje zasebno prema priloženoj ljestvici. (Nije nužno da se elementi u eseju pojavljuju navedenim redoslijedom.)	
POSTAVLJANJE PROBLEMA	
Pristupnik u potpunosti pogrešno razumije smjernice i temu eseja te na njih ne odgovara.	0 BODOVA
Pristupnik navodi problem odnosno temeljni stav ili tezu eseja, ali je njegova formulacija pojednostavljena.	1 BOD

KOMPOZICIJA (POSTAVLJANJE PROBLEMA, RAZRADA PROBLEMA, ZAKLJUČAK)	
Svaki se element kompozicije boduje zasebno prema priloženoj ljestvici. (Nije nužno da se elementi u eseju pojavljuju navedenim redoslijedom.)	
POSTAVLJANJE PROBLEMA	
Pristupnik navodi problem odnosno temeljni stav ili tezu, formulacija problema primjerena je zahtjevima eseja te upućuje na poznavanje terminologije.	2 BODA
Pristupnik jasno formulira problem odnosno temeljni stav ili tezu, a razumijevanje zadanih tekstova pokazuje dosljednim razmatranjem problema i primjenom općega znanja filozofije.	3 BODA
RAZRADA PROBLEMA	
Pristupnikova razrada ne slijedi iz postavljenoga problema, zapada u protuslovlje, a ne primjećuje to u daljnjoj argumentaciji.	0 BODOVA
Pristupnikova razrada slijedi iz postavljenoga problema, ali je pojednostavljena.	1 BOD
Pristupnikova razrada slijedi postavljeni problem, ali ne obuhvaća sve implikacije koje iz njega proizlaze.	2 BODA
Pristupnikova razrada u potpunosti obuhvaća sve bitne implikacije navedenih postavki.	3 BODA
ZAKLJUČAK	
Zaključka nema ili ne proizlazi iz razrade postavljenoga problema.	0 BODOVA
Zaključak slijedi iz razrade postavljenoga problema, ali je pojednostavljen i neprecizan.	1 BOD
Zaključak slijedi iz razrade postavljenoga problema, ali nisu uzete u obzir bitne posljedice koje iz problema slijede.	2 BODA
Zaključak slijedi iz razrade postavljenoga problema s navedenim bitnim posljedicama te razrade sa svim ključnim argumentima. Pristupnik oblikuje svoj sud.	3 BODA

6. PRIMJERI ZADATAKA

U ovome su poglavlju navedeni primjeri zadataka. Uz svaki primjer zadatka iz prve ispitne cjeline navedeni su uputa za rješavanje zadatka, točan odgovor, obrazovni ishod te način bodovanja.

6.1. PRIMJER ZADATKA VIŠESTRUKOGA IZBORA

Zadatak višestrukoga izbora sastoji se od upute (u kojoj je opisan način rješavanja zadatka), osnove (u kojoj je postavljen zadatak) te četiriju ponuđenih odgovora od kojih je **jedan** točan.

Uputa za rješavanje zadataka višestrukoga izbora glasi:

U sljedećim zadacima od više ponuđenih odgovora samo je **jedan** točan.

Točne odgovore morate označiti znakom X na listu za odgovore.

Točan odgovor donosi jedan bod.

Zadatak:

Koji pojam označava ono po čemu jest sve što jest?

- A. bit
- B. bitak
- C. egzistencija
- D. esencija

TOČAN ODGOVOR: B. bitak

OBRAZOVNI ISHOD: SŠ FIL 1.1. Pristupnik se koristi pojmovima relevantnim u raspravi o postojanju i svijetu.

BODOVANJE: 1 bod – točan odgovor

0 bodova – netočan odgovor, odgovor nije označen ili je označeno više odgovora

6.2. PRIMJER ZADATKA POVEZIVANJA

Zadatak povezivanja sastoji se od upute (u kojoj je opisan način rješavanja zadatka), osnove (pitanja), četiriju čestica pitanja te šest čestica odgovora.

Uputa za rješavanje zadatka povezivanja glasi:

U sljedećim zadacima **svaki** sadržaj označen brojem povežite **samo s jednim** odgovarajućim sadržajem koji je označen slovom.

Dva sadržaja označena slovom ne mogu se povezati. Točne odgovore morate označiti znakom X na listu za odgovore.

Svaki točan odgovor donosi jedan bod.

Zadatak:

Svakomu filozofu pridružite pojam koji u njegovu učenju izražava prapočelo.

1. Anaksimandar	A. apeiron
2. Anaksimenes	B. atom
3. Demokrit	C. vatra
4. Tales	D. voda
	E. zemlja
	F. zrak

TOČAN ODGOVOR: 1. A, 2. F, 3. B, 4. D

OBRAZOVNI ISHOD: SŠ FIL. 2.1. Pristupnik se koristi pojmovima relevantnim u raspravi o problemu spoznaje i znanja.

BODOVANJE: 4 boda – svi točni odgovori

3 boda – tri točna odgovora

2 boda – dva točna odgovora

1 bod – jedan točan odgovor

0 bodova – svi netočni odgovori, odgovor nije označen ili je označeno više odgovora

6.3. PRIMJER ZADATAKA KRATKOGA ODGOVORA

Zadatak kratkoga odgovora sastoji se od upute (u kojoj je opisan način rješavanja zadatka) i osnove (najčešće pitanja) u kojoj je zadano što pristupnik treba odgovoriti.

Uputa za rješavanje zadataka kratkoga odgovora glasi:

U sljedećim zadacima odgovorite kratkim odgovorom (riječju, s nekoliko riječi ili jednostavnom rečenicom). Odgovore upišite **samo** na predviđeno mjesto u ovoj ispitnoj knjižici.

Svaki točan odgovor donosi jedan bod.

Zadatak:

Koju vrlinu prema Platonovoj filozofiji politike ostvaruje država u kojoj svatko radi posao za koji je sposoban i ne miješa se u poslove drugih?

TOČAN ODGOVOR: pravednost, vrlinu pravednosti

OBRAZOVNI ISHOD: SŠ FIL.4.1. Pristupnik se koristi relevantnim pojmovima u raspravi o društvu primjerenom čovjeku.

BODOVANJE: 1 bod – točan odgovor

0 bodova – netočan odgovor ili odgovor nije naveden

6.4. PRIMJER ZADATKA PRODUŽENOGA ODGOVORA

Zadatak produženoga odgovora sastoji se od upute (u kojoj je opisan način rješavanja zadatka i koja je zajednička za sve zadatke toga tipa u nizu) i osnove (najčešće pitanja) u kojoj je zadano što pristupnik treba odgovoriti.

Uputa za rješavanje zadataka produženoga odgovora glasi:

U sljedećim zadatcima odgovorite s nekoliko rečenica, jasno i sažeto, usmjeravajući se na ono što je bitno za zadatak.

Odgovore upišite **samo** na predviđeno mjesto u ovoj ispitnoj knjižici.

Zadatak:

Ukratko objasnite određenje kreposti ili vrline prema Sokratu, Platonu i Aristotelu.

1. Sokrat: _____
2. Platon: _____
3. Aristotel: _____

TOČAN ODGOVOR: Sokrat – Vrlina je istovjetna znanju ili umnomu uvidu. Onaj tko zna što je dobro, taj i čini dobro. Zlo je moguće samo iz neznanja. To je pozicija etičkoga intelektualizma. Do znanja koje omogućuje vrlinu dolazimo kroz filozofski dijalog.

Platon – Vrlina je zdravlje, ljepota i dobro stanje duše koje se ostvaruje tako da umni dio duše vlada nad voljnim i požudnim dijelom. Požudni dio duše treba težiti ka umjerenosti, voljni ka hrabrosti, a umni ka mudrosti. Sklad tih triju vrlina daje četvrtu kardinalnu vrlinu: pravednost.

Aristotel – Vrlina je „stanje s izborom“ koje omogućuje dobar život ili sreću sa svrhom života. Vrlina je „sredina između stanja suviška i stanja manjka, ali je u etičkomu smislu vrhunac.“ Aristotel dijeli vrline na voljne i umne (etičke i dijanoetičke).

OBRAZOVNI ISHOD: SŠ FIL.3.2. Pristupnik opisuje i objašnjava pojedine misaone sustave koji nastoje dati odgovore na pitanje o dobrome karakteru i djelovanju.

BODOVANJE:

Za svaku česticu zadatka pristupnik dobiva:

1 bod – ako odgovor zadovoljava zadatak, tj. odgovara na ono što se traži te je logično strukturiran i sadržajan

0 bodova – ako nema odgovora ili odgovor ne zadovoljava niti jedan od prethodno navedenih kriterija

6.5. PRIMJER ZADATKA ESEJSKOGA TIPA

OBRAZOVNI ISHOD: SŠ FIL.2.3. Pristupnik analizira probleme u svijetu povezane s teorijom spoznaje i sagledava mogućnosti njihova rješavanja koristeći se filozofskom analizom i argumentacijom.

Zadatak:

Pozorno pročitajte navedene tekstove. Na temelju njihove usporedbe prema navedenim smjernicama oblikujte esej s jasnom strukturom: uvodnim dijelom (postavljanjem teze ili hipoteze), središnjim dijelom (analizom i argumentacijom) i zaključkom (sintezom).

Tema eseja: Filozofija danas

Prvi tekst

Nije dovoljno podučavati čovjeka za usku specijalizaciju. Time on doduše postaje jedna vrsta korisnog stroja, ali ne i skladno razvijena ličnost. Bitno je da se u učenika usadi razumijevanje i živi osjećaj za vrijednosti kojima je dostojno težiti. On mora usvojiti smisao za lijepo i za moralno dobro. Inače je on – sa svojim specijaliziranim znanjem – više nalik dobro treniranom psu negoli skladno razvijenom biću. On mora naučiti kako da razumije motive ljudskih bića, njihove iluzije i njihove patnje te da tako sagradi pravilan odnos prema ljudima s kojima se susreće i prema ljudskoj zajednici. Ove vrijedne težnje prenose se mladim generacijama putem osobnog kontakta s nastavnicima, a ne – ili barem ne u prvom redu – putem udžbenika. Taj je kontakt ono što prvenstveno sačinjava i održava kulturu. To je ono što imam na umu kad sam preporučio „humanitost“ kao važne sastojke, a ne samo suho specijalizirano znanje iz povijesti i filozofije.

Prenaglašavanje natjecateljskog sistema i prerane specijalizacije s gledišta neposredne korisnosti ubija duh o kojem zavisi čitav kulturni život, uključivo i ona specijalizirana znanja.

U okvir plodonosnog odgoja od životne je važnosti i to da se u mladom ljudskom biću razvije nezavisno kritičko mišljenje, no razvitak u tom smjeru ugrožavan je preobiljem gradiva.

Preopterećenost programa nužno vodi u površnost. Učenje mora biti tako postavljeno da to što se učeniku nudi on primi kao vrijedan dar, a ne kao mučnu dužnost.

Albert Einstein, *Moj pogled na svijet*

Drugi tekst

Događaju se korjenite promjene u onome čemu demokratska društva podučavaju mlade, a te promjene do sada nisu bile dobro promišljene. Žedne nacionalnog profita, države i njihovi obrazovni sustavi nesmotreno zanemaruju vještine koje su potrebne kako bi se demokracije održale na životu.

Ako se taj trend nastavi, nacije diljem svijeta uskoro će stvarati generacije korisnih strojeva umjesto potpunih građana koji mogu misliti za sebe, kritički se postaviti spram tradicije i razumjeti značenje patnji druge osobe kao i njezinih postignuća. Budućnost svjetskih demokracija je neizvjesna.

Koje su te korjenite promjene? Humanistika i umjetnosti odstranjuju se sve više, kako u osnovnim i srednjim školama tako i u okviru obrazovanja na koledžima i sveučilištima u gotovo svim državama svijeta. Viđene od onih koji kroje politiku kao beskorisne drangulije u vrijeme kada države moraju odstraniti sve beskorisne stvari kako bi ostale konkurentne na globalnom tržištu, humanistika i umjetnosti ubrzano gube svoje mjesto u kurikulumima, a također i u umovima i srcima roditelja i djece. Doista, ono što bismo mogli nazvati humanističkim aspektima prirodnih i društvenih znanosti – a to su imaginativni, stvaralački aspekt te aspekt strogoga kritičkog mišljenja – biva također poljuljano jer države radije teže kratkoročnoj dobiti kultivirajući korisne i široko primjenjive vještine prikladne stvaranju profita.

Martha C. Nussbaum, *Ne profitu, Zašto demokracija treba humanistiku*

Smjernice za pisanje

U eseju odredite pojmove: „specijalizirano znanje i korisni stroj”, „kritičko mišljenje”, „stvaralaštvo”, „humanizam”, „znanost” i „obrazovanje građanina”.

- 1.** Objasnite zašto bi se prema Albertu Einsteinu mlada osoba trebala razviti u skladno biće koje raspolaže nezavisnim kritičkim mišljenjem.
- 2.** Objasnite koje su opasnosti specijaliziranoga znanja za razvoj osobnosti.
- 3.** Objasnite koji problemi nastaju ako je društvena ili politička zajednica usmjerena prema trenutačnim političkim ciljevima i kratkoročnome ostvarenju profita.
- 4.** Objasnite čime bi filozofija uz znanost i umjetnost mogla pridonijeti da suvremeni čovjek razumije i ostvaruje svoju poziciju u društvu.
- 5.** Objasnite koji je smisao i svrha filozofije odnosno humanističke misli u suvremenim društvima.

Argumentaciju u eseju potkrijepite primjerima:

- 1.** samorazvoja pojedinca
- 2.** edukativnoga programa koji potiče konkurentnost pojedinca na tržištu rada, a na štetu njegova skladnoga osobnog razvoja.

7. PRIPREMA ZA ISPIT

Imajući u vidu ograničenost satnice nastave Filozofije, zbog čega je moguće nepotpuno savladavanje predviđenoga gradiva, savjetujemo pristupnicima da se prilikom pripreme ispita državne mature iz Filozofije dodatno konzultiraju sa svojim nastavnicima, a posebno da dodatnim individualnim radom iz predložene ispitne literature svladaju cjelokupno gradivo.

Pretpostavljamo da će ispit državne mature iz Filozofije odabrati pristupnici koji osjećaju sklonost prema filozofiji ili kojima će trebati kao uvjet za upis na fakultet te će stoga uložiti dodatni trud za pripremu ispita.

Za prvi se dio ispita (zadatke zatvorenoga i otvorenoga tipa) pristupnici pripremaju na temelju obrazovnih ishoda iz ispitnoga kataloga, a za drugi dio ispita (zadatak esejskoga tipa) trebaju uz pomoć nastavnika i proučavanjem izvornih tekstova iz udžbenika i dodatne literature vježbati filozofijsku argumentaciju u pisanome obliku.

Za uvježbavanje pisanja eseja pristupnicima se preporučuje upotreba oglednoga primjera esejskoga zadatka iz ispitnoga kataloga, kao i provedenih eseja iz Filozofije na državnoj maturi.

Od pristupnika se očekuje:

- da u uvodu eseja izraze svoje shvaćanje zadanoga problema
- da izvedu koherentno argumentiranu raspravu kojom pokazuju razumijevanje pojmova i problema
- da izvedu zaključak koji proizlazi iz navedene argumentacije i svih bitnih implikacija razrade problema.

Literatura za pripremu ispita državne mature iz Filozofije su svi udžbenici koje je propisalo i odobrilo Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske.

Način polaganja ispita državne mature, kao i mjere koje se izriču u slučaju nedozvoljenoga ponašanja učenika propisani su Pravilnikom o polaganju državne mature (Narodne novine, 1/13, 41/19, 127/19, 55/20, 53/21, 126/21 i 19/23).

NAPOMENA: Nastavnici mogu učenicima preporučiti i dodatnu literaturu u skladu s definiranim obrazovnim ishodima.

